

Till

Regeringen Utbildningsdepartementet
SOU 2025:26

Idéburna Skolors Riksförbunds yttrande - SOU 2025:26 - Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet

Idéburna skolors riksförbund (ISR) organiserar och verkar för Sveriges alla icke vinstutdelande fristående skolor för en reell pedagogisk mångfald och valfrihet för elever och föräldrar genom

- att värna huvudmännens möjlighet till att leva upp till författningarnas krav,
- att stärka möjligheterna för olika idéburna pedagogiska alternativ,
- att verka för att försvara friskolereformens mångfaldssyfte och
- för en kvalitativ och tillitsfull målstyrning där den idéburna huvudmannen i hög grad tillåts styra över sin skolas organisering och utveckling för att nå de nationella målen.

Med idéburna skolor avses den definition som tagits fram av utredningen Idéburna aktörer i välfärden, SOU 2019:56

Sammanfattning

Idéburna Skolors Riksförbund (ISR) tackar för möjligheten att under utredningen ha fått bidra med expertråd och nu yttra sig om remissens förslag. Att barn och elever undervisas av lärare och förskollärare som har tid för uppdraget ska komma i första hand, innebär precis som utredningen fastslår, att kringuppgifter behöver vara avgränsade. ISR tror inte att sådan avgränsning görs bäst, för alla Sveriges skolor genom att staten reglerar alla lärares tidsmässiga undervisningsskyldighet. Förutsättningarna för detta i varje skolenhet är för olika i Sverige. Dessutom har arbetsmarknadens parter, såväl centralt som lokalt, inarbetade former för att anpassa denna typ av villkor.

ISR är av uppfattningen att lärares författningsmässiga pålagor har svämmat över, till ingen eller extremt liten nytta för elevernas lärande och utveckling. ISR välkomnar därför förslag som minskar byråkrati och onödig administration, till förmån för lärarnas och pedagogernas undervisnings- och elevnära relationella arbete som behövs för Sveriges barn och ungdomars bästa.

ISR välkomnar utredningens översyn med regellättnader och förslag om avbyråkratisering om till exempel skolors information till vårdnadshavare, utvecklingssamtal, kunskapsutvecklingsplan och enklare former för informationsskyldighet. ISR välkomnar också en kommande översyn av regler för kränkande behandling och diskriminering.

Sveriges Idéburna skolor är främst små skolor på landsbygd, utanför tätorter, i socioekonomiskt utsatta områden och men även i tätorter. Små huvudmän har färre personal och färre kringpersonal, vilket innebär att utbildad personal arbetar bredare med hela utbildningsuppdraget. Ju fler författningar och ju mer detaljreglering, desto svårare får de allra minsta skolorna, som ofta utgör pedagogiskt alternativa komplement till kommunala skolor, att leverera adekvat och kvalitativ undervisning.

Om regeringen skulle välja att gå vidare med statligt reglerad undervisningstid, riskeras många idéburna skolors existens, eftersom tidsekvationen och småskalighet inte går ihop med legitimationsförfattningarnas krav och behovs- och målstyrningen. ISR kan inte se hur sådan författning skulle kunna fungera om inte de mindre skolorna ges undantag från författningsramar om arbetstidens fördelning.

Motiv för ISR's ställningstaganden

ISR tillstyrker i stort utredningens förslag i kapitel 6: Minskade krav på den undervisningsnära dokumentation samt förslagen i utredningens kapitel 7: vissa lättnader i regelverket som styr arbetet mot kränkande behandling. ISR avstyrker däremot kapitel 8: ramar för undervisningsuppdraget.

ISRs motiv för att stödja minskade krav och även ge lättnader i regelverken om kränkande behandling samt fördjupad översyn av dessa, är främst likt utredningens huvudförslag, att göra ett fokusskifte möjligt, från reaktiva till proaktiva åtgärder. Erfarenheter från Idéburna skolors likabehandlingsarbete är att ett relationsnära arbete ger störst trygghet och studiero. Ett fokusbyte förstärker skolors förutsättningar och förmåga att arbeta främjande och aktivt motverka diskriminering och kränkningar och att värna läroplanens skrivningar om värdegrund.

För nästan varje enskild idéburen huvudman, är en skolenhet, möjligen två, samlade under en rektor. Att rektor skall ha kännedom, dvs att händelser rapporteras till rektor är nödvändigt för att rektor skall kunna göra mönsteranalyser och ta ansvaret för att arbetet att åtgärda exempelvis upprepade störningar av ordning, trygghet och studiero. Önskade händelser som kan bedömas vara bagatellartade, av exempelvis lärare, bör alltså informeras vidare, så enkelt och smidigt som möjligt, för att en rektor ska kunna vara pedagogisk ledare före något allvarligare händelse. Det bör även vara tydligt att rektor informeras om pedagogisk personal, kränks, hotas, utsätts eller trakasseras av barn, elever, dessas anhöriga eller utomstående, eftersom rektor ansvarar för sin enhets inre organisation.

Precis som utredningen skriver tar mentorsuppdraget mycket tid. Medarbetare bland ISRs medlemmar har ofta en extra hög nivå av tjänstvillighet utifrån sin drivkraft att vilja tjänstgöra på en idéburens skola. Det hänger sannolikt ihop med slutsatserna i [ISRs och Sveriges Lärares utredning](#) om idéburna skolors lägen, storlek och gemensamma motiv som de anställda har. Ett stort engagemang för uppdraget innebär ofta en högre arbetsbelastning. Utredningens förslag till tydligare avgränsningar i elevdokumentation

välkomnas för att de hjälper idéburna pedagoger att begränsa sitt engagemang för att klara hela uppdraget så likvärdigt som möjligt.

Reglering av undervisningstiden ser ISR inte som en lösning. Vi ser stora risker för framtida arbetsplatskonflikter då timplan, en reglerad undervisningstid och legitimationskrav (ansvar för undervisning och betygssättning) inte fullt ut är kompatibla delar som är anpassade till en helhet. Delar av regelverken är så detaljerade att rekvisitens inbördes ordning blir oklar. En förordning om reglerad undervisningstid skulle behöva fungera och kunna tillämpas gällande till exempel tjänstgöringsprocent, arbetstidsförläggning, ferie/semestertjänster, tillsyn, undervisning, sambedomning, belastningspucklar vid nationella prov, sjukskrivningar med mera. ISR ser inte att detta är möjligt och avstyrker därför förslaget. Arbetsmarknadsparter, såväl centralt som lokalt är bättre lämpade att hitta goda lösningar. Rent matematiskt går det inte att blanda så till del inbördes motstridiga krav, genom en förordningsslösning för alla skolor oavsett storlek. ISRs förslag är att om förordningsförslaget om reglerad undervisningstid genomförs så ska Idéburna huvudmän (exempelvis registrerade hos Kammarkollegiet) undantas.

Slutord: ISR förordar inte att idéburna huvudmän ska ha mindre kontroll på sin verksamhet utan tvärtom: informationsskyldighet och nödvändig dokumentation ska i högre grad styras av verksamhetens egna behov. Såsom utredningen också formulerar, så bör Skolverket uppdras ta fram riktlinjer och även aktiva insatser för ändamålsenlig undervisningsnära dokumentation.

För Idéburna Skolors Riksförbund
Håkan Wiclander, ordförande